

Samenvatting

Advies Levenslang herzien

De Afdeling advisering van de Raad voor Strafrechtstoepassing jeugdbescherming (hierna: de RSJ) heeft een advies uitgebracht over de levenslange gevangenisstraf. Daarin stelt de RSJ voor om de huidige gratieprocedure voor levenslanggestraften te vervangen door een rechterlijke toets.

Perspectief op vrijlating voor levenslanggestraften

Een belangrijk uitgangspunt bij het opleggen van de levenslange gevangenisstraf is dat ook levenslanggestraften een perspectief op vrijlating moeten hebben. Ontbreekt zo'n perspectief, dan geldt levenslange opsluiting in de jurisprudentie van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna: EHRM) als een schending van artikel 3 van het EVRM.

Dat betekent zeker niet dat de veroordeelde ook daadwerkelijk vrij moet komen. Wel impliceert het perspectief op vrijlating dat 1) in de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf moet zijn voorzien in een herbeoordelingsmechanisme waarin voortzetting van de vrijheidsbeneming na verloop van tijd wordt getoetst, en 2) dat de veroordeelde tijdens detentie de mogelijkheid heeft om zich voor te bereiden op een mogelijke invrijheidstelling door voldoende mogelijkheden tot resocialisatie. In dit advies gaat de RSJ hoofdzakelijk in op het eerste aspect, de herbeoordeling van voortzetting van de tenuitvoerlegging.

Herbeoordelingsprocedure in Nederland

In Nederland vindt de herbeoordeling op voortzetting van de vrijheidsbeneming plaats in een voor levenslanggestraften ontwikkelde gratieprocedure. Die bestaat uit twee stappen: na 25 jaar detentie adviseert het Adviescollege levenslanggestraften over een mogelijke start van re-integratieactiviteiten voor de levenslanggestrafte. Als hiermee kan worden begonnen, beslist de minister (namens de Kroon) twee jaar later over eventuele gratieverlening.

Een heroverweging van deze procedure, waarbij ook de mogelijkheid van een rechterlijke toets wordt betrokken, is vorig jaar aangekondigd door de toenmalig minister voor Rechtsbescherming. De RSJ heeft in eerdere adviezen beargumenteerd waarom zo'n rechterlijke toets de voorkeur verdient. Dat de RSJ hierover nogmaals adviseert, sluit aan op de door de minister aangekondigde heroverweging.

Conclusie: betere waarborgen met een rechterlijke toets

Het EHRM laat de lidstaten vrij in de vormgeving van het herbeoordelingsmechanisme, maar spreekt een voorkeur uit voor herbeoordeling door de rechter in verband met de vereiste procedurele waarborgen en het belang van een onafhankelijk oordeel. Ook de RSJ concludeert dat een rechterlijke toets betere waarborgen biedt voor het

perspectief op vrijlating dan de gratieprocedure. Die is namelijk gevoelig voor politieke invloeden omdat minister beslist. Ook de procedurele waarborgen zijn zwak omdat tegen een negatieve beslissing van de minister geen rechtsmiddel open staat behalve bij de civiele rechter, wat voor betrokkenen leidt tot veel en tijdrovende procedures.

Bij de beslissing over voortzetting of beëindiging van levenslange vrijheidsbeneming gaat het om de vraag of met voortzetting van de vrijheidsbeneming nog strafrechtelijke doelen zijn gediend. Recidivegevaar of de maatschappelijke behoefte aan vergelding kunnen na verloop van tijd zijn veranderd en de veroordeelde kan zich tijdens detentie in positieve of negatieve zin hebben ontwikkeld. Een onpartijdig en onafhankelijk oordeel over voortzetting of beëindiging van de vrijheidsbeneming is bij uitstek de expertise van de strafrechter. De RSJ adviseert daarom om invoering van een rechterlijke toets voor de herbeoordeling van de levenslange gevangenisstraf.

Aanbeveling

De RSJ beveelt aan om voor de levenslange gevangenisstraf een herbeoordelingsmechanisme op basis van rechterlijke toetsing te ontwikkelen. Dat vereist een wetwijziging waarbij tal van onderdelen uitgewerkt moeten worden. Een voorbeeld daarvan is de bepaling van het moment waarop de herbeoordeling door de rechter plaatsvindt. Ten aanzien van enkele van die uitwerkingsaspecten legt de RSJ een mogelijke denkrichting voor, met het aanbod hierover nader te adviseren op grond van een voorliggend conceptwetsvoorstel.

Het advies kunt u raadplegen op de [RSJ website](#).

